

**Byggnadsminnesförklaring av Domkapitelhuset, kv Timmermannen 14,
Domkyrkoförsamlingen. Härnösands kommun**

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förklarar med stöd av 3 kap 1§ och 7§ lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen m m att Domkapitelhuset, kv Timmermannen 14, Domkyrkoförsamlingen i Härnösands kommun, har övergått till att bli byggnadsminne enligt detta kapitel.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.
2. Byggnaden får inte till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
3. I byggnadens inre får ingrepp inte göras i stomme, planlösning eller äldre fast inredning.
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och färger på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Det på situationsplanen med särskild linje markerade området får inte ytterligare bebyggas. Inom skyddsområdet får inte heller sådana åtgärder vidtas med mark och vegetation att karaktären förvanskas.
6. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid med skyddsföreskrifterna.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Fastigheten förklarades 1992-12-03 i regeringsbeslut nr 5 för statligt byggnadsminne. Härvid fastställdes också de av riksantikvarieämbetet utarbetade skyddsföreskrifterna för byggnaden.

Enligt avtal mellan Staten och Vasakronan AB övergick fastigheten 1994-06-09 med full äganderätt till Vasakronan AB. Enligt 3 kap 1§ lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen skall ett statligt byggnadsminne som övergår till annan ägare än staten därmed utgöra ett byggnadsminne enligt denna lag. Länsstyrelsen skall enligt 3 kap 7§ samma lag i sådant fall utfärda förklaring om detta.

BESKRIVNING

Undervisning i gymnastik infördes vid Härnösands gymnasium och trivialskola år 1807. Till en början torde denna ha bedrivits i gymnasiebyggnadens sångsal eller i förhyrda lokaler. Initiativ till byggandet av ett särskilt gymnastikhus togs år 1840 i och med att konsistoriet uppdrog åt gymnasiets rektor att till tomt inköpa urfabrikören Nordlanders kryddgård, som var belägen öster om gymnasiet i det sydvästra hörnet av "Norra Kyrkogatan" och "Gymnasiegatan" (benämningarna enligt 1860-års karta). År 1842 upprättade gymnastikläraren Carl Erhard Berlin en ritning till "en byggnad af träd för Gymnastik, samt Musik- och Sångöfningar" som insändes till Överintendentämbetet för yttrande. Ämbetet nämner över huvud taget inte Berlins förslag utan meddelar att man låtit C G Blom C:son upprätta en ritning med åtföljande kostnadsförslag om 8739 rdr 16 sk Bco. I november 1842 hade Bloms ritning godkänts av konsistoriet och stadfästas av Kungl. Maj:t, varpå byggnadsarbetet kunde börja.

Ritningen visar ett tvåvåningshus med vind täckt av ett flackt sadeltak. Byggnadens yttermått är 40x17 alnar och höjden är ca 22 alnar tillnock. Omräknat till meter ungefär 24x10x13. Fasaden består av sju fönsteraxlar och artikuleras genom en bred liggande fasad sockelpanel som når upp till underkanten av bottenvåningens fönster. Ett våningssskiljande band löper mellan bottenvåning och övervåning. I vindsvåningen löper ett smalt våningsband interfolierat av små liggande fönster, en slags förkrymt mezzaninvåning. Båda våningarnas stående fönster är av samma storlek och har smala släta omfattningar. Två symmetriskt placerade entréer, den vänstra i form av en blin-dering, med överljus, omramas av breda, släta kapitäl för sedda pilastrar vilka bär upp ett entablement som når upp i våningsbandets undre list. Bottenvåningens yta upptogs till mer än hälften av en gymnastiksal, dessutom fanns två förstugor och ett kapprum samt en bostadslägenhet på två rum och kök för vaktmästaren. Övre våningen bestod av "Musik- och sångsahl" med ett upphöjt podium för orkester på ena gaveln. I övrigt fanns en förstuga, ett "förvaringsrum" samt två "rum för diverse behöfver".

Man kan säga att Blom C:s ritning visar prov på en Härlemansk byggnad ett sekel efter arkitektens död. Den offentliga byggnaden fick sin form och karaktär av Carl Härleman under 1740- och 50-talen, som efterföljarna arbetade vidare med fram till Överintendentämbetets inrättande 1818. En tradition som var etablerad och stark fortsatte under ämbetsverkets tid och Blom C:s byggnad andas klassicism, den är stram och enkel, och de enda utsmyckningarna återfinns i den symmetriska mittaxeln kring entréerna.

Vid själva uppförandet ändrades ritningens fönsterstorlek i övre våningen så att dessa blev större än bottenvåningens. Ritningens sadeltak ersattes också med ett valmat tak. 1845 panelades byggnaden och sångsalens innertak värmeisolerades med sågspåns-fyllning. 1847 målades byggnaden utvändigt. Takteglet ersattes 1865 med järnplåt.

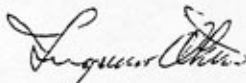
I samband med uppförandet av den nya läroverksbyggnaden 1882 överläts Gymnastik- och sånghuset till domkapitlet som under samma decennium lät ändra byggnaden till kontors- och sessionslokal.

1925-26 genomfördes en ombyggnad efter ritningar av arkitekten D. Frykholm, då bl a en större sal i övre våningen delades upp till arbetslokaler för Domkapitlet.

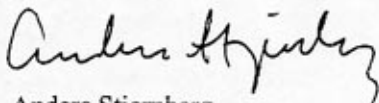
När Härnösands stad byggde stadshuset 1956-58 ville man även bygga på domkapitelhusets dåvarande tomt och byggnaden avsågs rivas. Detta var en drastisk åtgärd, varför tanken på en flyttning av byggnaden uppkom, vilket också godkändes av Riksantikvarieämbetet 1961. Saken drog ut på tiden, men 1973 flyttades byggnaden till sin nuvarande plats omedelbart söder om domkyrkan. Flyttningen bekostades av Härnösands kommun och staten stod för en genomgripande renovering och ombyggnad, bl a öppnades den förutvarande blinddörren och byggnaden erhöll sin huvudentré via de två symmetriska dörrarna enligt originalritningen 1832. Samtliga fönster byttes ut och byggnaden har senare påförts grön akrylatfärg. Invändigt förändrades vissa delar, bl a tillkom en helt ny trappa upp till övervåningen, som har tydlig 1970-tals prägel. Sessionssalen är någorlunda välbevarad, trägolvet är hårt slipat och klarlackat, väggarna försedda med bröstning till underkant fönster och däröver stående pilastrar med joniska kapital. Dessa bär i sin tur upp den kraftiga takfotslisten, som ornamenteras med en meanderslinga, troligen målad med guldbrons. Sessionssalens väggar är gula med vita pilastrar och vitt tak där ett broskverk, som också målats helt vitt, återfinns i varje hörn. Byggnaden används fortfarande som kontor och sessionslokal av domkapitlet.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Ingemar Öhrn jämte ledamöterna Ingvar Byström, Arne Englund, Ivan Enström, Sigge Godin, Anders Kempe, Kerstin Kristiansson, Elisabeth Lassen, Åsa Möller, Elvy Söderström, Sten-Olof Öberg, Anders Östrand, samt suppleanterna Hjördis Höglund, Jan Sjödin och Göran Sydhage.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, länsantikvarie Inger Liliequist, samt antikvarie Anders Stjernberg, föredragande.

Ingemar Öhrn

Anders Stjernberg

Kopia till:

Vasakronan AB, Region Nord, Storgatan 29, 852 30 Sundsvall
Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen
Länsmuseet-Västernorrland
Byggnadsnämnden, Härnösands kommun
PE
RäE, jur sek

För åtgärder enligt 3 kap 8§ kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Sundsvalls tingsrätt, Box 467, 851 06 Sundsvall
Överlantmätarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand